EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 9.7.2026.
COM(2026) 353 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Primjena pravila EU-a o tržišnom natjecanju na poljoprivredni sektor

1. Uvod

Uredbom (EU) br. 1308/2013 o zajedničkoj organizaciji tržišta (ZOT)[1] utvrđuju se uvjeti za stavljanje poljoprivrednih proizvoda na unutarnje tržište. Ona je sastavni dio zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) i njome se predviđaju usklađena tržišna i trgovinska tehnička pravila, čime se osigurava usmjerenost poljoprivrednog sektora EU-a na tržište. Ugovorom o funkcioniranju Europske unije (UFEU) poljoprivrednom sektoru dodjeljuje se poseban status kako bi pravila o tržišnom natjecanju koja se primjenjuju na poljoprivredne proizvode bila prilagođena posebnim značajkama tog sektora (uključujući fragmentaciju poljoprivrednog sektora (usporediti s koncentracijom sudionika na početku i na kraju lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima), duge proizvodne cikluse i znatnu nestabilnost potaknutu klimatskim i prirodnim čimbenicima), uzimajući u obzir ciljeve ZPP-a. Europska komisija (Komisija) podnosi ovo izvješće Europskom parlamentu i Vijeću u skladu s člankom 225. točkom (d) ZOT-a. U skladu s tom odredbom u ovom se izvješću opisuje kako se pravila o tržišnom natjecanju utvrđena u ZOT-u primjenjuju[2] na poljoprivredni sektor u svim državama članicama[3].

Izvješće obuhvaća razdoblje od srpnja 2017. do srpnja 2025. i odnosi se na isključenja iz pravila o tržišnom natjecanju u ZOT-u i opis protumonopolskih istraga[4].

Izvješće se mora razmotriti uzimajući u obzir širi gospodarski i politički kontekst u predmetnom razdoblju. Europski poljoprivredni sektor tad se suočio s nizom znatnih gospodarskih i sanitarnih

---

[1] Uredba (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i stavljanju izvan snage uredbi Vijeća (EEZ) br. 922/72, (EEZ) br. 234/79, (EZ) br. 1037/2001 i (EZ) br. 1234/2007, SL L 347, 20.12.2013., str. 671.

[2] Primjena isključenja iz članka 101. stavka 1. UFEU-a temelji se na samoprocjeni proizvođača, koji je stoga ne moraju prijaviti Komisiji. Ovo izvješće stoga se uglavnom temelji na službenim zahtjevima za mišljenja podnesenima Komisiji, pritužbama i istragama po službenoj dužnosti nacionalnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja te izvješćima država članica.

[3] Poljoprivredni sektor obuhvaća proizvode navedene u članku 1. stavku 2. ZOT-a i Prilogu I. ZOT-u.

[4] Prethodno izvješće: Izvješće Komisije Europskom parlamentu i Vijeću „Primjena pravila Unije o tržišnom natjecanju na poljoprivredni sektor”, COM(2018) 706 final i Radni dokument službi Komisije priložen dokumentu Izvješće Komisije Europskom parlamentu i Vijeću „Primjena pravila Unije o tržišnom natjecanju na poljoprivredni sektor”, SWD(2018) 450 final.

kriza, kao što su pandemija bolesti COVID-19, ruski agresivni rat protiv Ukrajine, nagli porast troškova energije i gnojiva, ekstremni vremenski uvjeti i stalne sanitarne prijetnje kao što su bolesti životinja, na koje je Komisija odlučno odgovorila[5].

U strateškom dijalogu o budućnosti poljoprivrede u EU-u[6] (strateški dijalog) iz 2024. preporučuje se da Komisija i države članice promiču inicijative za suradnju između poljoprivrednika i drugih sudionika u lancu opskrbe u skladu s člankom 210.a ZOT-a kako bi se poljoprivrednike nagradilo za njihova nastojanja i ulaganja u održivost. U strateškom dijalogu ujedno se poziva Komisiju i države članice da se u savladavanju izazova s kojima se suočavaju poljoprivrednici u EU-u „suzdrže od prekomjernih uplitanja na tržištu kojima se ograničava tržišno natjecanje".

Komisija je u prosincu 2024. predložila mjere za jačanje položaja poljoprivrednika u lancu opskrbe hranom i vraćanje povjerenja u lanac među njegovim sudionicima, uključujući prijedloge povezane s pravilima o tržišnom natjecanju u poljoprivredi[7].

2. Primjena pravila o tržišnom natjecanju kako su utvrđena u ZOT-u na poljoprivredni sektor u svim državama članicama

U UFEU-u poljoprivredni sektor ima poseban status. U skladu s člankom 42. UFEU-a pravila o tržišnom natjecanju EU-a primjenjuju se na proizvodnju i trgovinu poljoprivrednim proizvodima samo u onoj mjeri koju utvrde Europski parlament i Vijeće u okviru članka 43. stavka 2. UFEU-a i uzimajući u obzir pet ciljeva ZPP-a iz članka 39. UFEU-a. Sud Europske unije priznao je prednost ZPP-a nad ciljevima UFEU-a u području tržišnog natjecanja[8]. Priznao je i da je održavanje stvarnog tržišnog natjecanja jedan od ciljeva ZPP-a i zajedničke organizacije tržištâ[9].

[5] Tematsko izvješće: Jamčenje opskrbe hranom tijekom krize uzrokovane bolešću COVID-19.

[6] Strateški dijalog o budućnosti poljoprivrede u EU-u.

[7] Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni uredaba (EU) br. 1308/2013, (EU) 2021/2115 i (EU) 2021/2116 u pogledu jačanja položaja poljoprivrednika u lancu opskrbe hranom, COM(2024) 577 final.

[8] Presuda od 29. listopada 1980., Maizena, 139/79, EU:C:1980:250, točka 23., presuda od 5. listopada 1994., Njemačka/Vijeće, C-280/93, EU:C:1994: 367, točka 61.; presuda od 19. rujna 2013., Panellionios Szdesmos Viomichanion Metapoiisis Paknou, C-373/11, EU: C: 201: 567, točka 39., nedavno navedeno u presudi od

U skladu s člankom 42. i člankom 43. stavkom 2. UFEU-a, u ZOT-u se utvrđuju isključenja iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a specifična za poljoprivredu. Ta isključenja, navedena u izvješću Komisije iz 2018., uključuju opća isključenja koja mogu biti horizontalna (za odluke, sporazume ili usklađena djelovanja poljoprivrednika ili proizvođača ili udruženja poljoprivrednika i organizacija proizvođača) (članci 152. i 209.) ili vertikalna (za sporazume, odluke ili usklađena djelovanja priznatih sektorskih organizacija) (članak 210.) ili i horizontalna (sporazumi sklopljeni između stvarnih ili potencijalnih konkurenata na istoj razini lanca (na primjer, poljoprivrednici)) i vertikalna (sporazumi sklopljeni između sudionika koji djeluju na različitim razinama lanca (na primjer, poljoprivrednici koji sklapaju sporazum s prerađivačima)) (članak 210.a). Izvješćem su obuhvaćena i isključenja za kolektivno pregovaranje u sektoru mlijeka (članak 149.), isključenja u slučajevima ozbiljnih neravnoteža tržišta (članak 222.) i isključenja povezana s upravljanjem ponudom za određene proizvode i sektore (članci 166.a, 167. i 167.a).

2.1. Horizontalna suradnja (članci 209., 149. i 152. ZOT-a)

Članak 209. ZOT-a

Člankom 209. predviđa se da se članak 101. stavak 1. UFEU-a ne primjenjuje na sporazume, odluke ili usklađena djelovanja poljoprivrednika, udruženja poljoprivrednika, priznatih organizacija proizvođača ili priznatih udruženja organizacija proizvođača koji se odnose na proizvodnju ili prodaju poljoprivrednih proizvoda ili upotrebu zajedničkih objekata za skladištenje, obradu ili preradu poljoprivrednih proizvoda, osim ako bi njihova primjena ugrozila postizanje ciljeva ZPP-a iz članka 39. UFEU-a.

Sporazumi, odluke i usklađena djelovanja koji ispunjavaju uvjete iz članka 209. nisu zabranjeni i nije potrebna prethodna odluka kojom ih se odobrava. Međutim, relevantni gospodarski subjekti

---

14. studenog 2017., APVE i drugi, C-671/15, EU:C:2017:860, točka 37.

[9] Presuda od 9. rujna 2003., Milk Marque i National Farmers' Union, C-137/00, ECLI:EU:C:2003:429, točka 57., presuda od 14. studenog 2017., APVE i drugi, C-671/15, EU:C:2017:860, točke 37. i 48.

mogu zatražiti mišljenje Komisije o usklađenosti tih sporazuma, odluka ili usklađenih djelovanja s ciljevima ZPP-a.

Komisija je dosad obradila jedan zahtjev za mišljenje u skladu s člankom 209. To se dogodilo 2020., kad je izdala pozitivno mišljenje o zahtjevu koji je podnijelo španjolsko udruženje poljoprivrednih zadruga *Cooperativas agro-alimentarias* (CAA) o usklađenosti s ciljevima ZPP-a mehanizma za stabilizaciju španjolskog tržišta maslinova ulja[10] dobrovoljnim skladištenjem maslinova ulja.

Mehanizam se odnosio na sljedeće kategorije maslinova ulja koje su proizveli članovi udruženja: ekstra djevičansko maslinovo ulje, djevičansko maslinovo ulje i maslinovo ulje lampante. Sektor se suočava s velikim godišnjim fluktuacijama proizvodnje zbog bioloških ciklusa stabala maslina i vremenskih uvjeta. To dovodi do razdoblja prekomjerne ponude ili nestašice, što uzrokuje veliku nestabilnost cijena i financijsku nestabilnost za proizvođače.

Članovi udruženja stoga su predložili da se određeni dio viška količine maslinova ulja skladišti na ograničeno razdoblje. Cilj je bio postići bolju ravnotežu između ponude i potražnje, čime bi se mogao poduprijeti dohodak poljoprivrednika. Sudjelovanje u mehanizmu bilo je dobrovoljno, a Komisija je utvrdila da su sporazumi CAA-a i zadruga koje sudjeluju u mehanizmu bili kompatibilni s postizanjem ciljeva ZPP-a i da nisu doveli do isključivanja tržišnog natjecanja.

Neovisno o tome, dansko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja istražilo je 2019. niz sporazuma između proizvođača ekoloških jaja i centara za pakiranje jaja, čiji je cilj prilagodba proizvodnje potražnji koju određuju subjekti koji pakiraju jaja, uz zadržavanje isključivog međusobnog odnosa opskrbe. Naposljetku, cilj sporazuma bio je zadržati višu cijenu za takve proizvođače jaja bez utvrđivanja posebne razine cijena. Nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja razmotrilo je mogu li sporazumi ispuniti uvjete iz članka 209. ZOT-a. Na temelju dostupnih informacija nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja utvrdilo je da nema razloga za nastavak istrage te ju je 2020. zaključilo bez odluke.

[10] Za mišljenje Komisije vidjeti: Mišljenja o usklađenosti – Europska komisija.

Članak 149. ZOT-a

U skladu s člankom 149. ZOT-a priznata organizacija proizvođača ili priznato udruženje organizacija proizvođača može u ime svojih članova poljoprivrednika, s obzirom na dio njihove zajedničke proizvodnje ili na cijelu njihovu zajedničku proizvodnju, kolektivno pregovarati o ugovorima za isporuku sirovog mlijeka.

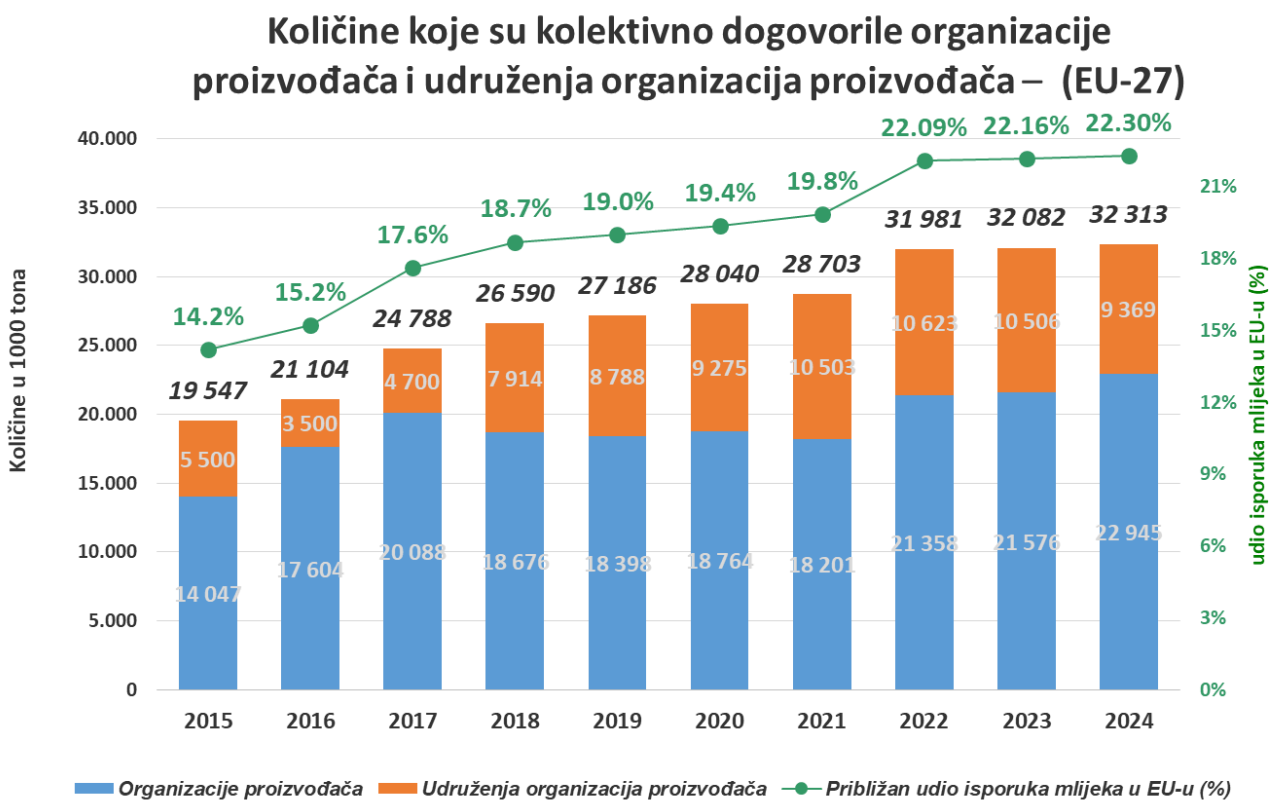
Devet država članica[11] prijavilo je 2024. isporuke sirovog mlijeka u okviru kolektivno dogovorenih ugovora u skladu s tom odredbom. Količina koju su kolektivno dogovorile priznate organizacije proizvođača i priznata udruženja organizacija proizvođača iznosila je više od 32,3 milijuna tona, što je približno 22 % ukupnih isporuka mlijeka u EU-u 2024. U Češkoj je kolektivno dogovoreno 78 % godišnje prikupljene količine mlijeka, u Njemačkoj 48 %, a u Francuskoj 49 %.

U EU-u se od 2018. povećao postotak kolektivno dogovorenih isporuka mlijeka u skladu s člankom 149. ZOT-a[12], s 18,7 % u 2018. na 22,2 % u 2024.[13]

[11] BE, BG, CZ, DE, ES, FR, NL, SK, FI.

[12] Povećanje broja kolektivnih pregovora pripisuje se povećanju broja organizacija proizvođača i udruženja organizacija proizvođača te uspjehu samog mehanizma.

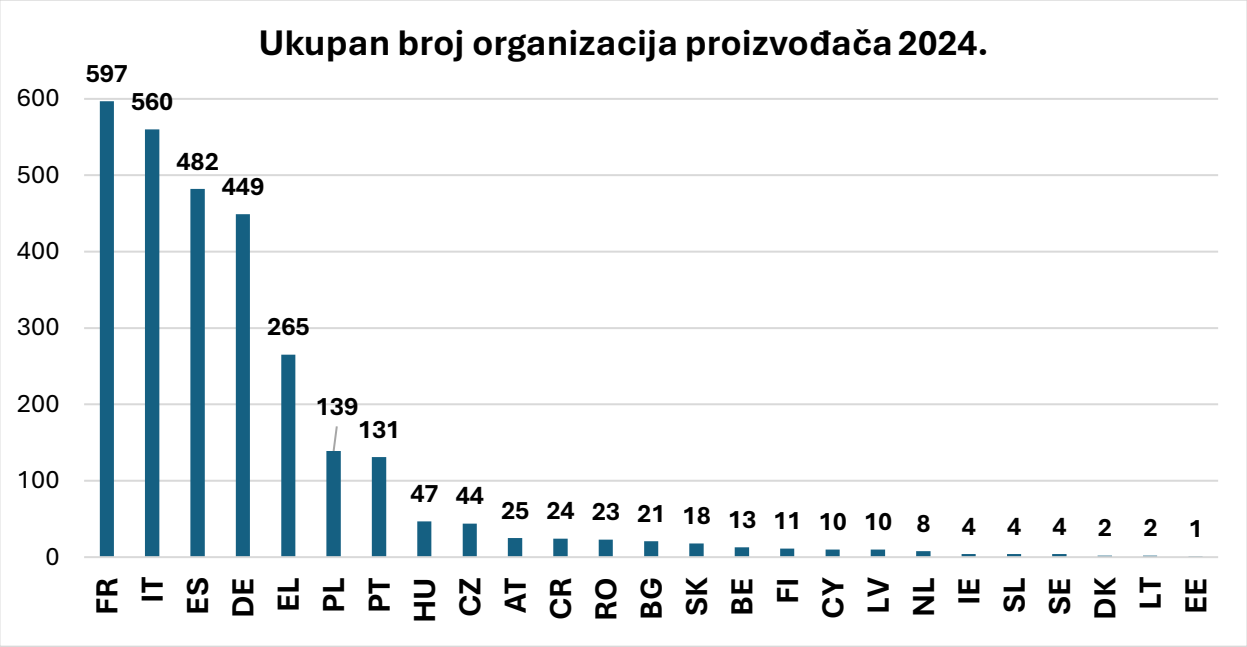
[13] Na temelju obavijesti država članica u skladu s člankom 3. stavkom 1. Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 511/2012 od 15. lipnja 2012. o obavješćivanju o proizvođačkim organizacijama i sektorskim organizacijama te o ugovornom pregovaranju i odnosima predviđenima u Uredbi Vijeća (EZ) br. 1234/2007 u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda, SL L 156, 16.6.2012., str. 39.

Članak 152. stavak 1.a ZOT-a

Člankom 152. stavkom 1.a predviđeno je izričito isključenje iz članka 101. stavka 1. UFEU-a priznate organizacije proizvođača ili priznatog udruženja organizacija proizvođača koje planira proizvodnju, optimizira troškove proizvodnje, stavlja na tržište i pregovara o ugovorima o isporuci poljoprivrednih proizvoda u ime svojih članova s obzirom na njihovu cjelokupnu proizvodnju ili njezin dio. Kako bi iskoristile to izričito isključenje, organizacije moraju stvarno obavljati gospodarsku djelatnost kao što je zajedničko skladištenje, distribucija, zajedničko gospodarenje otpadom ili zajednička promidžba. Za priznate organizacije proizvođača ne postoji obveza prethodnog ili *ex post* obavješćivanja da bi se mogle pozivati na tu odredbu. Pretpostavlja se da većina organizacija u svojim aktivnostima primjenjuje tu odredbu na temelju samoprocjene.

U EU-u su 2024. postojale 2894 priznate organizacije proizvođača i 90 priznatih udruženja organizacija proizvođača[14]. U mnogim sektorima organizacije proizvođača nisu priznate u smislu ZOT-a, iako mnoge ispunjavaju kriterije za priznavanje; planiraju proizvodnju ili stavljaju na tržište proizvode svojih članova i pregovaraju o ugovorima o isporuci poljoprivrednih proizvoda u ime svojih članova, a pritom ne ostvaruju korist od isključenja iz pravila o tržišnom natjecanju[15].

2.2. Vertikalna suradnja (članci 210. i 172.b ZOT-a)

Članak 210. ZOT-a

U članku 210. navodi se da se članak 101. stavak 1. UFEU-a ne primjenjuje na sporazume, odluke ili usklađena djelovanja priznate sektorske organizacije koji su potrebni za postizanje

[14] Na temelju obavijesti koje su države članice dostavile do lipnja 2025. u skladu s člankom 5. stavkom 1. Delegirane uredbe Komisije (EU) 2016/232 od 15. prosinca 2015. o dopuni Uredbe (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća s obzirom na određene aspekte suradnje proizvođača, SL L 044, 19.2.2016., str. 1.

[15] Vidjeti u tom smislu napomenu s objašnjenjem Komisije o prijedlogu koji je objavilo Vijeće, a odnosi se na nepriznate organizacije proizvođača: WK 3897/2025 INIT, pdf, Radni dokument službi Komisije „Jačanje položaja poljoprivrednika u lancu opskrbe hranom" priložen dokumentu Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni uredaba (EU) br. 1308/2013, (EU) 2021/2115 i (EU) 2021/2116 u pogledu jačanja položaja poljoprivrednika u lancu opskrbe hranom, COM(2024) 577 final/2.

ciljeva sektorske organizacije navedenih u članku 157. stavku 1. točki (c) ZOT-a[16] i koji nisu nespojivi s pravilima Unije iz članka 210. stavka 4.[17]

Takvi sporazumi, odluke i usklađena djelovanja koji ispunjavaju uvjete iz članka 210. ZOT-a nisu zabranjeni i nije potrebna prethodna odluka kojom se odobrava njihova primjena. Primjena isključenja temelji se na samoprocjeni predmetnih organizacija. Međutim, moguće je zatražiti mišljenje Komisije o usklađenosti sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja s člankom 210.[18] U EU-u trenutačno postoje 134 priznate sektorske organizacije.

Komisija se od 2018. bavila četirima slučajevima vertikalne suradnje na temelju članka 210.[19]; tri su se odnosila na pokazatelje cijena, a jedan na tržišne standarde. Komisija je u svim slučajevima utvrdila da se mjere mogu proglasiti usklađenima s pravom EU-a jer ne ispunjavaju uvjete iz članka 210. stavka 4.

Prvo, *Centre national interprofessionnel de l'économie laitière* (CNIEL), priznata sektorska organizacija u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda, predložila[20] je 2019. izradu pregleda tržišta koji se sastoji od 26 gospodarskih pokazatelja koji obuhvaćaju aspekte kao što su količina, cijena, troškovi i marže mlijeka i mliječnih proizvoda u različitim fazama lanca opskrbe te osnivanje promatračke skupine za tržište koja će pratiti šest pokazatelja troškova proizvodnje i cijena troška konvencionalnog, ekološkog i planinskog mlijeka.

[16] Kao i slični ciljevi u sektoru maslina i duhana.

[17] Ti uvjeti među ostalim uključuju nepostojanje dogovora o cijenama ili podjele tržišta.

[18] Članak 210. ZOT-a izmijenjen je u prosincu 2021. Uredbom (EU) 2021/2117, kojom su uvedene izmjene prijašnjeg postupka, uključujući ukidanje sustava prethodnog obavješćivanja Komisije o sporazumima, odlukama i usklađenim djelovanjima te omogućivanje traženja mišljenja.

[19] Tri preostala slučaja bila su predmet odluke Komisije prije 2018. Komisija je 2017. utvrdila da je zahtjev koji je podnio *Comité national interprofessionnel de la Pomme de Terre* (CNIPT) o pokazateljima cijena krumpira u skladu s člankom 210. ZOT-a: 1f9b4fda-8007-4b9b-9c06-56c7956be36a_fr; Komisija je 2015. ispitala obavijest CNIEL-a o tablicama plaćanja za mlijeko i nije uložila prigovor: a1002532-be97-43c3-ab5e-7a5c023b754c_en; Komisija je 2013. ispitala sporazum o gospodarskim pokazateljima za mlijeko i mliječne proizvode koji je dostavio CNIEL i utvrdila da je u skladu s pravom EU-a: 29301f3c-dd63-48a0-aa42-b60fd5845147_fr.

[20] Za mišljenje Komisije vidjeti: *9160b4d9-6168-4c10-b6a4-314d7849a58b_en.

Drugo, Komisija je 2021. ispitala mjeru koju je predložila *Association Interprofessionnelle de la Banane* (AIB), priznata sektorska organizacija u sektoru banana[21]. Cilj mjere bio je stvoriti i širiti tržišni pokazatelj u fazi veleprodaje u kontinentalnoj Francuskoj kako bi se gospodarske subjekte obavijestilo o kretanju cijena banana koje trgovci na veliko prodaju trgovcima na malo te o kupnji masovnih ugostitelja, restorana i središnjih tijela za nabavu.

Treće, iste je godine Komisija razmotrila CNIEL-ov zahtjev za stvaranje i širenje tržišnog pokazatelja za četiri sira sa zaštićenom oznakom izvornosti (ZOI) (Cantal, Auvergne blue, Ambert i Saint-Nectaire) i njihove nusproizvode (maslac i sirutka u prahu) u francuskoj regiji Auvergne[22].

U sva tri slučaja cilj tržišnih pokazatelja bio je poboljšati transparentnost tržišta pružanjem opsežnih i sveobuhvatnih informacija gospodarskim subjektima. Redovito dostupni pokazatelji smanjili bi asimetriju informacija i nestabilnost cijena poboljšanjem razumijevanja tržišta u svim fazama. S druge strane, bolje poznavanje tržišnih trendova omogućilo bi subjektima u lancu opskrbe da donose utemeljenije odluke o proizvodnji i ulaganjima.

Naposljetku, Komisija je 2024. ocijenila zahtjev za mišljenje o spojivosti mjere za određivanje veličine jabuka po težini za jabuke koje se proizvode i namjeravaju staviti na tržište u Francuskoj[23].

Sporazumom se u ovom slučaju nastojalo postići nekoliko ključnih ciljeva iz članka 157. stavka 1. točke (c) ZOT-a. Povećalo se znanje i transparentnost tržišta za članove te sektorske organizacije standardizacijom tržišnih podataka pomoću zajedničke mjerne jedinice, čime se poboljšala predvidljivost za subjekte na početku proizvodnog lanca i pojednostavnili su se odnosi na kraju proizvodnog lanca. Omogućila se bolja koordinacija u stavljanju proizvoda na tržište uvođenjem određivanja veličine po težini, čime se pojednostavnjuju tržišna pravila i smanjuju nesigurnosti ili sukobi među gospodarskim subjektima. Predviđeni su i rasponi veličina koji

[21] Za mišljenje Komisije vidjeti: agriculture.ec.europa.eu/document/download/cab818ee-c187-4a14-8635-a9fda51a9cc9_en?filename=c-2021-1437-commission-decision_en.pdf.

[22] Za mišljenje Komisije vidjeti: f033b677-0932-4fee-8b83-85e7a0caa63c_en.

[23] Za mišljenje Komisije vidjeti: 3e7b4934-d539-41ca-8228-b0a8721b449a_en.

obuhvaćaju „preklapanja”, čime se gospodarskim subjektima omogućuje da odaberu prodajni segment u koji žele pozicionirati svoje proizvode, u skladu sa zahtjevima potražnje. Taj je pristup omogućio uklanjanje nesigurnosti i optimizaciju prodaje. Pridonio je i poboljšanju kvalitete tijekom proizvodnje i stavljanja na tržište smanjenjem rizika kao što su nagnječenja zbog razvrstavanja po težini, a gospodarskim subjektima ujedno je omogućio da uzmu u obzir gustoću proizvoda i sadržaj šećera kako bi se osigurala zrelost proizvoda koji se stavljaju na tržište. Sporazum je pridonio smanjenju otpada i gospodarenju njime ograničavanjem rukovanja tijekom kupnje, čime su se smanjili propadanje i gubici proizvoda te ispunila očekivanja potrošača.

Članak 172.b ZOT-a

U skladu s člankom 172.b priznate sektorske organizacije u sektoru vina mogu pružiti neobvezujuće pokazatelje o smjernicama za cijene koji se odnose na prodaju grožđa za proizvodnju vina sa zaštićenom oznakom izvornosti (ZOI) ili zaštićenom oznakom zemljopisnog podrijetla (ZOZP), pod uvjetom da se takvim smjernicama ne isključuje konkurencija za značajan dio dotičnih proizvoda.

U skladu s tom odredbom ne postoji obveza obavješćivanja Komisije o tim mjerama i, prema saznanjima Komisije, ta odredba dosad nije provedena.

2.3. Sporazumi o održivosti (članak 210.a ZOT-a)

Uredbom (EU) 2021/2117[24] u ZOT je uvedena nova odredba (članak 210.a) kako bi se iz područja primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a isključili sporazumi između proizvođača ili između proizvođača i drugih gospodarskih subjekata u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima (npr. na razini prerade ili distribucije) kojima je cilj postizanje standarda održivosti višeg od standarda koji se zahtijeva pravom EU-a ili nacionalnim pravom. Uredba je stupila na snagu u prosincu 2021.

[24] Uredba (EU) 2021/2117 Europskog parlamenta i Vijeća od 2. prosinca 2021. o izmjeni uredaba (EU) br. 1308/2013 o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda, (EU) br. 1151/2012 o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode, (EU) br. 251/2014 o definiciji, opisivanju, prezentiranju, označivanju i zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla aromatiziranih proizvoda od vina i (EU) br. 228/2013 o utvrđivanju posebnih mjera za poljoprivredu u najudaljenijim regijama Unije, SL L 435, 6.12.2021., str. 262.

Kako bi iskoristili to isključenje, gospodarski subjekti moraju nastojati postići više standarde kojima se želi doprinijeti: (i) zaštiti okoliša, (ii) smanjenju upotrebe pesticida ili opasnosti od antimikrobne otpornosti ili (iii) zdravlju i dobrobiti životinja. U tim slučajevima gospodarski subjekti smiju sklapati sporazume koji bi inače bili obuhvaćeni područjem primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a, pod uvjetom da su sva ograničenja tržišnog natjecanja koja dogovore neophodna za postizanje traženih standarda održivosti.

Komisija je u prosincu 2023. donijela smjernice o uvjetima za primjenu članka 210.a.[25] U njima su navedene detaljne smjernice za tumačenje isključenja te brojni primjeri potencijalnih sporazuma koji bi bili obuhvaćeni njegovim područjem primjene.

Sporazumi, odluke i usklađena djelovanja koji ispunjavaju uvjete iz članka 210.a nisu zabranjeni i nije potrebna prethodna odluka u tom smislu. Primjena isključenja temelji se na samoprocjeni. Međutim, proizvođači mogu zatražiti mišljenje Komisije o usklađenosti sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja s člankom 210.a.

Komisija je u srpnju 2025. izdala prvo mišljenje na temelju članka 210.a o sporazumu o održivosti u francuskom sektoru vina[26]. Cilj je sporazuma održati trenutačnu razinu održivosti postignutu u sektoru vina u Okcitaniji primjenom ekoloških standarda i standarda visoke okolišne vrijednosti (*haute valeur environnementale*, HVE). U kontekstu krize koja utječe na francusko tržište vina postoji rizik da proizvođači tih održivijih vina prijeđu na gospodarski privlačniju konvencionalnu proizvodnju vina ili da napuste tržište, primjerice putem nacionalnog programa krčenja vinograda. Kako bi se smanjio taj rizik, sporazum predviđa neobvezujuću orijentacijsku cijenu za otkup vina u rinfuzi na razini koja pokriva troškove i osigurava maržu do 20 %. Komisija je utvrdila da je sporazum u skladu s člankom 210.a.

[25] Smjernice Komisije o isključenju iz primjene članka 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije za sporazume o održivosti poljoprivrednih proizvođača na temelju članka 210.a Uredbe (EU) br. 1308/2013, SL C 1446, 8.12.2023.

[26] Za mišljenje Komisije vidjeti: 86f5a339-ee2d-430f-8e29-5fb56770ba14_en.

2.4. Krizne mjere (članak 222. ZOT-a)

Tijekom razdoblja ozbiljne neravnoteže tržišta, člankom 222. Komisiji se omogućuje donošenje provedbenih akata kojima se određuje da se članak 101. stavak 1. UFEU-a ne primjenjuje na posebne sporazume i odluke poljoprivrednika, udruženja poljoprivrednika, priznatih organizacija proizvođača, udruženja organizacija proizvođača i sektorskih organizacija, pod uvjetom da takvi dogovori i odluke ne narušavaju pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta i strogo slijede cilj stabilizacije dotičnog sektora.

Komisija je 22. siječnja 2024. Europskom parlamentu i Vijeću predstavila zasebno izvješće[27] o primjeni kriznih mjera, uključujući one donesene na temelju članka 222., za razdoblje od 1. siječnja 2014. do kraja 2023.

Od razdoblja obuhvaćenog tim izvješćem nisu donesene druge mjere na temelju članka 222.

2.5. Prilagodba ponude (članci 166.a, 167., 167.a ZOT-a)

Članak 166.a ZOT-a

Člankom 166.a omogućuje se priznatoj organizaciji proizvođača, priznatoj sektorskoj organizaciji ili skupini proizvođača povezanoj s oznakom zemljopisnog podrijetla da od države članice zatraži da utvrdi obvezujuće propise o uređivanju opskrbe za proizvode sa ZOI-jem/ZOZP-om. Taj članak uveden 2021. zamjenjuje prethodne odredbe za sir (članak 150.) i šunku (članak 172.) i primjenjuje se na sve poljoprivredne proizvode s oznakom zemljopisnog podrijetla.

U razdoblju na koje se odnosi ovo izvješće bilo je nekoliko slučajeva u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda u skladu s odredbama iz razdoblja prije 2021. ili u skladu s novim odredbama, o kojima je Komisija obaviještena, a koji obuhvaćaju proizvode sa ZOI-jem ili ZOZP-om Asiago, Grana Padano i Parmigiano Reggiano u Italiji te Reblochon, Gruyère,

[27] Izvješće Komisije Europskom parlamentu i Vijeću „Primjena kriznih mjera donesenih u skladu s člancima od 219. do 222. Uredbe o ZOT-u”, COM(2024) 12 final.

Raclette de Savoie, Tomme de Savoie, Emmental de Savoie, Abondance, Beaufort i Comté u Francuskoj[28].

Uspostavljena su pravila kojima se nastoji osigurati dodana vrijednost kvalitetnih proizvoda sa ZOI-jem ili ZOZP-om za dva mesna proizvoda (šunka), Prosciutto di Parma (od 28. prosinca 2017. do prosinca 2020.)[29] i Prosciutto di San Daniele (od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2023.)[30]. Pravila za oba proizvoda produljena su do 2026.[31]

Glavni je cilj mjera prilagoditi ponudu predmetnih proizvoda sa ZOI-jem/ZOZP-om potražnji. Stalnim praćenjem proizvodnje i tržišnih kretanja te prilagodbom obujma proizvodnje nastoje se spriječiti velike neravnoteže između ponude i potražnje koje dovode do fluktuacija i ozbiljnih posljedica za cijeli lanac opskrbe. Mjerama se ujedno nastoji promicati proizvodnja s dodanom vrijednošću i zajamčiti pravedna naknada proizvođačima. Istodobno je ključno osigurati dostupnost proizvoda na tržištu.

Članak 167. ZOT-a

U skladu s člankom 167., kako bi se poboljšalo i stabiliziralo funkcioniranje zajedničkog tržišta vinima, države članice koje su proizvođači mogu pod određenim uvjetima utvrditi tržišna pravila kako bi uredile ponudu, osobito kroz odluke koje su donijele priznate sektorske organizacije.

Španjolska je 2020. prijavila mjeru[32] kojom se utvrđuje opće pravilo kojim se ograničava maksimalni prinos berbe na česticama namijenjenima proizvodnji vina izvan područja primjene

[28] Za Asiago vidjeti: *NOTIFICA PIANO REGOLAZIONE OFFERTA FORMAGGIO ASIAGO DOP*, za Grana Padano vidjeti: *Notifica piano regolazione offerta formaggio grana padano DOP*, za Parmigiano Reggiano vidjeti: *Uređivanje opskrbe za Parmigiano Reggiano*, za Reblochon, Gruyère, Raclette de Savoie, Tomme de Savoie, Emmental de Savoie, Abondance, Beaufort i Comté vidjeti: e8eac044-1136-4a7d-bdfb-95ecc89eb42a_en.

[29] Masaf – *Decreto 28 dicembre 2017*.

[30] Masaf – *Decreto approvazione del piano di regolazione dell'offerta del prosciutto San Daniele DOP* – 2021. – 2023.

[31] https://www.prosciuttodiparma.com/wp-content/uploads/2024/01/Piano-di-Regolazione-dellOfferta-2024-2026-29-gennaio.pdf, https://www.regione.fvg.it/rafvg/export/sites/default/RAFVG/economia-imprese/agricoltura-foreste/FOGLIA32/allegati/Piano_Regolazione_Offerta_2024-2026_REV_01.pdf.

[32] *Real Decreto 557/2020, de 9 de junio*.

ZOI-ja ili ZOZP-a[33] (18 000 kg/ha za crno vino i 20 000 kg/ha za bijelo vino) i definiraju moguće upotrebe grožđa s većih čestica. Ta su pravila uvedena 2020. kao dodatne odredbe u španjolskom dekretu iz 2014. kojim se općenito provodi članak 167.[34]

Francuska je obavijestila o donošenju nekoliko pravila o stavljanju na tržište tijekom predmetnog razdoblja kojima se predviđa stvaranje rezervnih zaliha od određenog udjela osnovnih vina proizvedenih u regijama Champagne[35], Languedoc[36] (2020.) i Cognac[37] (2019.).

Članak 167.a ZOT-a

Uredbom (EU) 2020/2220[38] u ZOT je uveden članak 167.a kako bi, radi poboljšanja i stabilizacije funkcioniranja zajedničkog tržišta maslinovim uljima, države članice proizvođači mogle utvrditi pravila o stavljanju na tržište kojima se uređuje ponuda. Države članice nisu obavijestile Komisiju ni o kakvim odlukama donesenima na temelju tog članka.

3. Istrage Komisije i nacionalnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja u poljoprivrednom sektoru

U razdoblju od srpnja 2017. do srpnja 2025. tijela za zaštitu tržišnog natjecanja u EU-u[39] zaključila su oko 110 istraga u poljoprivrednom sektoru, a 20 istraga još je u tijeku, što čini ukupno 130 istraga. Najveći broj istraga provela su tijela za zaštitu tržišnog natjecanja u Grčkoj (27 predmeta), zatim slijede Komisija (12 predmeta) i tijela u Francuskoj (12 predmeta), Danskoj (11 predmeta) i Austriji (10 predmeta).

---

[33] Maksimalni prinosi vina zaštićenih oznakom izvornosti ili oznakom zemljopisnog podrijetla utvrđeni su u njihovim specifikacijama proizvoda.

[34] *Real Decreto 774/2014, de 12 de septiembre.*

[35] *Arrêté du 18/10/2017*, *Arrêté du 03/10/18*, *Arrêté du 9/12/19*, *Arrêté du 13/03/20.*

[36] *Arrêté du 11/02/20.*

[37] *Arrêté du 25/11/2019.*

[38] Uredba (EU) 2020/2220 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. prosinca 2020. o utvrđivanju određenih prijelaznih odredaba za potporu iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EFJP) u godinama 2021. i 2022. i izmjeni uredaba (EU) br. 1305/2013, (EU) br. 1306/2013 i (EU) br. 1307/2013 u pogledu sredstava i primjene u godinama 2021. i 2022. te Uredbe (EU) br. 1308/2013 u pogledu sredstava i raspodjele takve potpore u godinama 2021. i 2022., SL L 437, 28.12.2020., str. 1.

[39] Pojam „tijela za zaštitu tržišnog natjecanja" obuhvaća i Komisiju i nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja.

3.1. Glavne kategorije proizvoda / sektor obuhvaćen istragama

Istragama tijela za zaštitu tržišnog natjecanja obuhvaćeni su brojni poljoprivredni proizvodi, ali najčešće su se istraživale sljedeće kategorije proizvoda: mlijeko i mliječni proizvodi (25 %), voće i povrće (19 %), meso (13 %) i jaja (6 %). Niz istraga proveden je i u kategorijama šećera (5 %), žitarica (5 %) i sjemenki (4 %).

3.2. Subjekti koji su predmet istrage

Među subjektima koji su predmet istraga koje provode tijela za zaštitu tržišnog natjecanja nalaze se proizvođači[40] (36 %), udruženja poljoprivrednih proizvođača (14 %), trgovci na veliko (12 %), organizacije proizvođača (9 %), pojedinačni poljoprivredni proizvođači (9 %), trgovci na malo (8 %) i razni drugi subjekti, uključujući trgovinska udruženja, sektorske organizacije i udruženja izvoznika (13 %).

Proizvođači su subjekti najčešće zastupljeni u istragama. Na primjer, francusko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja istražilo je i donijelo odluku o koordinaciji među glavnim proizvođačima hrane u pogledu cijene plaćene na uzlaznom tržištu za nabavu krtih komada svinjetine bez kostiju (prvenstveno *jambon supérieur maigre* koji se upotrebljava za kuhane šunke) iz klaonica i prodajne cijene na silaznom tržištu za prodaju sirovih/sušenih i kuhanih suhomesnatih proizvoda (kao što su kobasice, suhe salame, *rosette, pâté, rillette*, kuhane šunke) velikim maloprodajnim lancima pod njihovim trgovačkim markama ili u okviru povoljnih linija proizvoda.

3.3. Poljoprivrednici su najveći izvor istraga

Tijela za zaštitu tržišnog natjecanja pokrenula su većinu istraga na vlastitu inicijativu (postupcima po službenoj dužnosti) nakon što su pomoću tržišnih informacija postala svjesna potencijalnih praksi koje su protivne tržišnom natjecanju. Osim toga, pokrenula su istrage na temelju pritužbi (dobavljača, konkurenata ili kupaca).

[40] Za potrebe ovog izvješća pojam proizvođači odnosi se na subjekte koji proizvode hranu preradom jednog ili više sastojaka (neovisno o tome jesu li ti sastojci poljoprivredni proizvodi). To uključuje prerađivače (tj. subjekte koji prerađuju jedan ili više poljoprivrednih proizvoda u druge proizvode).

Podnositelji pritužbi bili su različiti i u osnovi su uključivali: poljoprivredne proizvođače (24 %), proizvođače (21 %), trgovce na malo (16 %), udruženja poljoprivrednih proizvođača (13 %), organizacije proizvođača (11 %), pojedince (11 %) i trgovce na veliko (4 %).

Podaci pokazuju da su poljoprivredni proizvođači sami ili u partnerstvu (organizacije proizvođača i udruženja organizacija proizvođača) glavni izvor pritužbi, iz kojeg dolazi otprilike polovina pritužbi, te u konačnici glavni izvor protumonopolskih istraga (uključujući tržišne informacije koje dostavljaju tijelima za zaštitu tržišnog natjecanja). Međutim, poljoprivredni proizvođači ponekad objavljuju svoje pritužbe nakon što ih dostave tijelima za zaštitu tržišnog natjecanja, čime se umanjuje mogućnost da ta tijela prikupe dokaze o mogućim povredama.

3.4. Ishodi istraga

U poljoprivrednom sektoru 110 protumonopolskih istraga koje su zaključene u predmetnom razdoblju dovelo je do sljedeće tri vrste ishoda:

a) odluke o povredama s novčanim kaznama (otprilike četvrtina zaključenih predmeta), tj. tijela za zaštitu tržišnog natjecanja zahtijevala su od subjekta da zaustavi povredu i plati novčanu kaznu;
b) odluke o prihvaćanju obveza (šest predmeta), tj. tijela za zaštitu tržišnog natjecanja nisu zaključila je li došlo do povrede i donijela su odluku kojom su obveze koje je ponudio subjekt pod istragom postale pravno obvezujuće, čime su uklonjeni svi potencijalni problemi u smislu tržišnog natjecanja;
c) zaključenja bez povrede (otprilike polovina zaključenih predmeta), tj. zaključenja postupaka koje su provela tijela za zaštitu tržišnog natjecanja tijekom preliminarne faze istrage zbog nedostatka dokaza. U nekim je predmetima razlog mogao biti i taj što bi ispunjavanje potrebnih zahtjeva tereta dokazivanja iziskivalo nerazmjerne napore ili je bilo potrebno utvrditi prioritete.

Iako većina istraga završava bez službene odluke, one ipak mogu biti važne na nekoliko načina. Prvo, u nekim se istragama razjašnjava da su pritužbe ili zabrinutosti u lancu opskrbe hranom neutemeljene. Na primjer, nakon medijskih izvješća tijekom kritičnog razdoblja izbijanja pandemije bolesti COVID-19 grčko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja istražilo je zabrinutost da su prakse koje su protivne tržišnom natjecanju mogle dovesti do nestašice i/ili povećanja cijena određenih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Nacionalno tijelo za

zaštitu tržišnog natjecanja utvrdilo je da tijekom pandemije bolesti COVID-19 u lancima supermarketa nije došlo do znatnog povećanja medijalnih cijena mlijeka i pšenične krupice. Zabrinutost se možda pojavila zbog određenih cijena koje nisu bile reprezentativne za cjelokupnu situaciju na nacionalnoj razini.

U nekim je drugim slučajevima povreda spriječena intervencijom tijela za zaštitu tržišnog natjecanja, kao što je to bio slučaj s protekcionističkim sporazumima opisanima u odjeljku 3.5.5.

3.5. Vrste istraženih i utvrđenih povreda

Glavne vrste povreda koje su otkrila tijela za zaštitu tržišnog natjecanja mogu se klasificirati na sljedeći način: horizontalni sporazumi (o cijenama i ograničenjima obujma) (32 %), sporazumi između prodavatelja i kupca kojima se utvrđuju preprodajne cijene kupca[41] (16 %), sporazumi o raspodjeli kupaca (13 %), namještanje ponuda (koordinacija ponuda nekoliko prodavatelja) (12 %), sporazumi o podjeli tržišta (8 %), razmjena poslovno osjetljivih informacija (6 %), zlouporaba vladajućeg položaja, uključujući strategije za istiskivanje konkurenata, kao što su predatorske cijene, isključujući rabati, prekomjerne i nepravedne cijene (6 %). Tijela za zaštitu tržišnog natjecanja u nizu su predmeta utvrdila postojanje nekoliko povreda u isto vrijeme. U sljedećim odlomcima navode se primjeri tih vrsta povreda.

3.5.1. Sporazumi o cijenama i/ili količinama

Najčešći su bili sporazumi o cijenama. Postojali su sporazumi o cijenama i količinama između kupaca na štetu poljoprivrednika. Na primjer, u srpnju 2019. španjolsko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja izreklo je novčane kazne desetorici najvećih španjolskih i međunarodnih mljekarskih poduzeća i udruženja koja su od 2000. do 2013. u Španjolskoj poslovala kao kartel u sektoru mlijeka[42]. Gospodarski subjekti razmjenjivali su informacije o kupovnim cijenama sirovog kravljeg mlijeka, količinama otkupa i viškovima mlijeka. Takvim ponašanjem mljekarima je oduzeto pravo na slobodno pregovaranje o cijeni mlijeka, čime je dodatno oslabljen njihov pregovarački položaj na tržištu. Slično tome, poljsko nacionalno tijelo

[41] Praksa poznata i kao „održavanje preprodajne cijene”.

[42] Za dodatne pojedinosti vidjeti priopćenje za medije *plantilla nota de prensa*.

za zaštitu tržišnog natjecanja istražilo je pet kupaca[43] bobičastog voća (među ostalim ribiza, trešanja i šljiva) koji su odredili kupovne cijene voća koje kupuju od lokalnih uzgajivača voća[44].

Postojali su i sporazumi o cijenama među proizvođačima. Na primjer, Komisija je novčano kaznila prakse dogovora o cijenama i podjele tržišta od 2000. do 2013. među glavnim europskim proizvođačima konzerviranog povrća[45]. Konzervirano povrće uključivalo je grah, zeleni grašak, mješavine graška i mrkve te mješavine sitno narezanog povrća (isključujući kukuruz i gljive), koji se prodaju u limenkama ili staklenkama prvenstveno pod privatnim markama trgovcima na malo i industriji prehrambenih usluga u cijelom Europskom gospodarskom prostoru. Proizvođači su bili jedno trgovačko društvo i dvije poljoprivredne zadruge.

Ostali predmeti odnosili su se na određivanje indeksa cijena. Na primjer, francusko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja izreklo je 2018. novčanu kaznu[46] udruženju vinogradara regije Côtes du Rhône (*Syndicat général des vignerons réunis des Côtes du Rhône* – SGVRCR) u iznosu od 20 000 EUR zbog praksi koje su protivne tržišnom natjecanju, a koje su se provodile pri stavljanju na tržište vina u rinfuzi Côtes du Rhône AOC[47]. Trgovinsko udruženje, strukovna organizacija koja predstavlja vinare, sudjelovalo je u dogovoru o cijenama utvrđivanjem i širenjem uputa o najnižim cijenama i naknadnih preporuka cijena svojim članovima od 2010. do 2017., koje su obuhvaćale različite kategorije vina prema boji i rasponu kvalitete. Tim se mjerama, koje su se promicale objavama, biltenima i sastancima, poticalo ujednačeno određivanje cijena u pregovorima o prodaji, čime se narušavalo tržišno natjecanje bez obzira na pojedinačne troškove proizvodnje.

Naposljetku, rumunjsko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja utvrdilo je 2021. horizontalne sporazume protivne tržišnom natjecanju među proizvođačima jaja (pet proizvođača

[43] Damex, Kam-Pol, Fructis, Kalbrok i Silver-Trans.

[44] Poljsko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja u ožujku 2026. donijelo je odluku o novčanoj kazni tim kupcima bobičastog voća; https://uokik.gov.pl/zmowa-przy-skupie-owocow-prezes-uokik-naklada-kary.

[45] IP_19_5911_EN.pdf.

[46] Odluka br. 18-D-06 od 23. svibnja 2018. donesena u sektoru vina.

[47] *Appellation d'Origine Contrôlée.*

i udruženje proizvođača)[48] čiji je cilj bio kontrolirati i/ili ograničiti opskrbu jajima na rumunjskom tržištu, uključujući elemente koji bi nacionalno tržište učinili manje privlačnim za uvoz jaja. Krajnja svrha kontrole i/ili ograničavanja domaće opskrbe bila je spriječiti smanjenje cijena jaja.

3.5.2. Sporazumi o određivanju preprodajnih cijena

Sporazumi o određivanju preprodajnih cijena obično su uključivali proizvođača i jednog ili više trgovaca na malo ili veletrgovaca. Na primjer, u sektoru proizvodnje i prodaje margarina i maslaca grčko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja izreklo je 2018. novčanu kaznu društvu Minerva S.A. jer je s nekoliko povezanih trgovaca na veliko / distributera dogovorilo cijene po kojima će potonji preprodavati proizvode društva Minerva[49].

3.5.3. Raspodjela tržišta

Nizozemsko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja otkrilo je 2023. da je četvero dobavljača sirove mrkve međusobno raspodijelilo prodaju industrijskim kupcima (proizvođači konzervirane i smrznute hrane) u Nizozemskoj, Belgiji i Njemačkoj. Dobavljači su međusobno dogovorili i uzajamnu isporuku i naknade.

3.5.4. Namještanje ponuda

Namještanje ponuda obično je uključivalo koordinaciju među nekoliko prodavatelja pri dostavljanju ponuda u natječaju koji je organizirao kupac. Na primjer, u odluci iz 2022. hrvatsko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja utvrdilo je da su četiri trgovca na veliko koordinirala svoje ponude koje obuhvaćaju 14 skupina prehrambenih proizvoda u natječaju koji je organizirala ustanova za socijalnu skrb (*Dobri dom*) koja pruža usluge pučke kuhinje u Zagrebu. Tom su praksom trgovci na veliko odredili uspješne ponuditelje za različite grupe koje su bile predmet nabave, što je u konačnici dovelo do povećanja cijena osnovnih prehrambenih

[48] Decizia-oua-site.pdf.

[49] ioei_tm_i_i_o_i_i_i_.pdf.

proizvoda za građane u teškoj ekonomskoj situaciji[50]. Grčko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja utvrdilo je 2018. da su zadruga (Friesland Campina Hellas) i jedno društvo (Mandrekas) koordinirali svoje ponude u natječajima za javnu nabavu mliječnih proizvoda tako što su se suzdržali od istodobnog sudjelovanja u javnim natječajima[51]. Švedsko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja utvrdilo je 2020. koordinaciju ponuda za mliječne proizvode u predmetu koji je uključivao ARLA Foods AB[52].

3.5.5. Sporazumi o geografskoj raspodjeli tržišta, protekcionistički sporazumi

Najčešći oblik geografske raspodjele tržišta bili su takozvani „protekcionistički sporazumi". Ti su sporazumi sklopljeni samo između trgovaca na malo ili između gospodarskih subjekata u različitim fazama lanca opskrbe kako bi se dala prednost proizvodima iz njihovih država članica. Komisija je zajedno s nacionalnim tijelima za zaštitu tržišnog natjecanja pokrenula nekoliko istraga u vezi s različitim „poveljama" i sličnim promotivnim inicijativama u Belgiji, Bugarskoj, Francuskoj i Latviji. Te su inicijative bile na samom početku provedbe, a intervencija tijela za zaštitu tržišnog natjecanja dovela je do njihove izmjene kako bi se isključila diskriminacija proizvoda iz drugih država članica, a time i fragmentacija unutarnjeg tržišta.

Osim toga, postojali su neki slučajevi geografske raspodjele prodajnog područja: na zahtjev austrijskog nacionalnog tijela za zaštitu tržišnog natjecanja austrijski sud za zaštitu tržišnog natjecanja donio je 2023. odluku u kojoj je utvrdio da su dva proizvođača šećera, *Südzucker AG* i *Nordzucker AG*, prekršila članak 101. UFEU-a usklađenim djelovanjem na industrijskom tržištu šećera, konkretno međusobnim sporazumom o održavanju zasebnih geografskih prodajnih

[50] AZTN otkriva prvi kartel za namještanje ponuda u javnoj nabavi – AZTN, https://www.aztn.hr/ea/wp-content/uploads//2022/09/UPI-034-031701021.pdf.

[51] Δελτίο Τύπου - Διευθέτηση υπόθεσης.

[52] Švedsko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja poduzima pravne radnje protiv društva Arla Foods zbog nezakonite suradnje | Švedsko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja; Društvu Arla Foods ne odobrava se oslobođenje od kazne ni njezino smanjenje u predmetu koji se odnosi na nezakonitu suradnju | Švedsko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja.

područja (u Austriji i Njemačkoj), čime su ograničili tržišno natjecanje i utjecali na prekograničnu trgovinu[53].

3.5.6. Zlouporaba vladajućeg položaja

Istrage su se posebno odnosile na odnose između poljoprivrednih gospodarstava i zadruga te na slobodu poljoprivrednika da odaberu zadrugu čiji članovi žele postati. Na primjer, kao rezultat istrage[54] njemačkog nacionalnog tijela za zaštitu tržišnog natjecanja najveća njemačka mljekarska zadruga *Deutsche Milchkontor* (DMK) promijenila je 2018. svoje uvjete opskrbe i skratila rok za otkazivanje ugovora o isporuci mlijeka s 24 mjeseca na 12 mjeseci, čime se poljoprivrednicima dalo više mogućnosti da odaberu svoju zadrugu i uvjete opskrbe.

Ostali slučajevi zlouporabe vladajućeg položaja odnosili su se na nametanje prekomjernih cijena. Ciparsko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja utvrdilo je 2022. da je organizacija *Pancyprian Organisation of Cattle Farmers* (panciparska organizacija uzgajivača stoke) zloupotrijebila svoj vladajući položaj nametanjem prekomjernih cijena u sljedećoj tržišnoj fazi (mliječne industrije).

4. Aktivnosti savjetovanja i praćenja koje provode nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja u poljoprivrednom sektoru

Nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja na zahtjev subjekata u poljoprivrednom sektoru pružala su i savjete o primjeni pravila o tržišnom natjecanju. U predmetnom razdoblju zaprimila su 53 takva zahtjeva koji se odnose na poljoprivredni sektor.

Nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja u velikoj mjeri provode i aktivnosti praćenja. U predmetnom razdoblju provela su **22** sektorske istrage o primjeni pravila o tržišnom natjecanju na poljoprivredni sektor. Takvi su poslovi obično uključivali istrage specifične za pojedine sektore, donošenje izvješća i zastupanje.

---

[53] Sud za zaštitu tržišnog natjecanja na zahtjev AFCA-e izriče novčanu kaznu u iznosu od 4,2 milijuna EUR društvu Südzucker AG; odluka je konačna: BWB Bundeswettbewerbsbehörde.

[54] Bundeskartellamt – Početna stranica – Prekinut postupak protiv DMK-a.

Konkretno, nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja provela su nekoliko savjetovanja o sporazumima o održivosti. Slijede neki primjeri:

- njemačko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja odgovorilo je na sedam zahtjeva za savjetovanje o sporazumima o održivosti, uključujući savjetovanje koje je u tijeku u sektoru mesa u okviru inicijative InitiativeTierwohl[55] (u kojem su stranke, zbog zabrinutosti koju je izrazilo njemačko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja, odlučile od 2024. ukinuti obveznu premiju koju kupci plaćaju uključenim poljoprivrednicima, poznatu i kao dodatna naknada za dobrobit životinja) i četiri zatvorena savjetovanja o sektorima kakaa, biljaka, banana i mlijeka,

- francusko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja odgovorilo je na dva zahtjeva za neslužbene smjernice: (i) jedan su podnijela dva trgovinska udruženja (*Coopération Agricole Nutrition Animale* i *Syndicat National de l'Industrie de la Nutrition Animale*) u vezi s nacrtom metodološkog vodiča za izračun ekološkog otiska složene hrane, točnije njezina otiska u smislu stakleničkih plinova[56], a (ii) drugi je podnijelo udruženje *Pour une Agriculture du Vivant* u vezi s projektom čiji je cilj pomoći poljoprivrednicima na francuskom državnom području financiranjem i osiguravanjem njihova prijelaza na ekološki prihvatljivije prakse[57] (što bi podrazumijevalo primjenu članka 210.a ZOT-a),

- nizozemsko nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja odgovorilo je na dva zahtjeva za savjetovanje: (i) jedan je podnijela organizacija *Stitchting Milieukeur*, koja razvija i upravlja kriterijima nizozemskih oznaka kvalitete za ratarske kulture, voće i povrće, mlijeko, jaja, ukrasno bilje (cvijeće, biljke, stabla, lukovice cvijeća itd.) te pripremljene i prerađene prehrambene proizvode, u vezi sa sporazumom o neprerađenom krumpiru, povrću i voću, a (ii) drugi je podnijelo udruženje poduzetnika koje djeluje u sektoru cvijeća, *Tuinbranche Nederland*.

[55] Inicijativa Tierwohl je projekt koji se temelji na sporazumu između sektora poljoprivrede, proizvodnje mesa i maloprodaje hrane, a cilj mu je nagraditi vlasnike stoke za poboljšanje uvjeta u kojima se drže životinje.

[56] Neslužbene smjernice 25-DD-01 od 29. siječnja 2025. o uspostavi sustava za zajedničko financiranje dodatnih troškova i rizika povezanih s agroekološkom tranzicijom.

[57] Neslužbene smjernice 25-DD-01 od 29. siječnja 2025. o uspostavi sustava za zajedničko financiranje dodatnih troškova i rizika povezanih s agroekološkom tranzicijom.

5. Završne napomene

Zdravo tržišno natjecanje u poljoprivrednom sektoru važno je kako bi se osiguralo postizanje ciljeva ZPP-a iz Ugovora. Donesen je niz isključenja iz pravila o tržišnom natjecanju u poljoprivrednom sektoru, koja su ponajprije usmjerena na jačanje i ravnotežu položaja poljoprivrednika u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima. Ključno je da poljoprivrednici proaktivno iskorištavaju dostupne mehanizme i prednosti koje oni donose. U tim okvirima još uvijek postoji znatan neiskorišteni potencijal koji zahtijeva veću pozornost. Konkretno, isključenja u smislu tržišnog natjecanja pružaju okvir u sklopu kojeg poljoprivrednici preko organizacija proizvođača i udruženja organizacija proizvođača organiziraju proizvodnju i opskrbu proizvodima. Takve organizacije imaju koristi od nužnog isključenja iz pravila o tržišnom natjecanju, ali primaju i financijsku potporu u okviru ZPP-a. Osim toga, poljoprivrednicima nude strukturna sredstva koja im omogućuju ravnopravnije sudjelovanje u poslovnim odnosima s dobavljačima i kupcima te upravljanje rizicima i ulaganjima te suočavanje s izazovima. Osim toga, provedba tijela za zaštitu tržišnog natjecanja omogućila je zaustavljanje i sprečavanje praksi koje su štetne za poljoprivrednike na strani prodaje ili kupnje. Isključenja iz pravila o tržišnom natjecanju i dalje se nadograđuju, a ZPP ostaje usmjeren na tržište. U prijedlogu Komisije iz 2024.[58] utvrđene su dodatne mogućnosti za jačanje položaja poljoprivrednika u lancu. U vrijeme stalne koncentracije na početku lanca opskrbe (potrebni ulazni elementi) i na kraju lanca opskrbe (prehrambeni sektor) pravedan i djelotvorno proveden okvir tržišnog natjecanja i dalje je ključan kako bi poljoprivrednici primali odgovarajuću naknadu za svoj rad, uz osiguravanje opskrbe po razumnim cijenama za potrošače, u skladu s ciljevima ZPP-a na temelju UFEU-a.

[58] Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni uredaba (EU) br. 1308/2013, (EU) 2021/2115 i (EU) 2021/2116 u pogledu jačanja položaja poljoprivrednika u lancu opskrbe hranom, 2024/0319 (COD).